

ЎЗБЕКИСТОНДА ТАДБИРКОРЛИКНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА ХОРИЖИЙ ДАВЛАТЛАР ТАЖРИБАЛАРИ

Жўраева Шахло Учқун қизи

Тошкент давлат иқтисодиёт университети таянч докторанти

Аннотация: ушбу мақолада тадбиркорлик соҳасини ҳар томонлама ривожлантиришда хорижий давлатлар тажрибалари, иқтисодиётимизнинг бир бўлаги бўлган тадбиркорликни ривожлантириш орқали уларнинг рақобатбардош қобилиятини ошириб, бир қатор афзалликларга эга бўлиши билан бирга уларга бўлган инвестициялар хажмини оширади. Шу орқали иқтисодиётимизнинг ва аҳоли турмуш даражасининг сезиларли даражада ўсишига эришилади. Ушбу мақолада тадбиркорлик субъектларини ривожлантиришда бир нечта хорижий давлатлар тажрибалари келтирилган.

Калит сўзлар: тадбиркорлик фаолияти, хорижий тажриба, бандлик, кичик бизнес, турмуш даража, маҳсулот, хизматлар, ишлаб чиқариш.

Аннотация: в данной статье опыт зарубежных стран по комплексному развитию сферы предпринимательства, посредством развития предпринимательства, являющегося частью нашей экономики, повышает их конкурентоспособность и имеет ряд преимуществ, а также повышает объем инвестиций в них. Таким образом, будет достигнут значительный рост нашей экономики и уровня жизни населения. В данной статье представлен опыт ряда зарубежных стран по развитию хозяйствующих субъектов.

Ключевые слова: предпринимательство, зарубежный опыт, занятость, малый бизнес, уровень жизни, продукция, услуги, производство.

Abstract: in this article, the experiences of foreign countries in the comprehensive development of the entrepreneurship sector, through the development of entrepreneurship, which is a part of our economy, increases their competitive ability and has a number of advantages, as well as increases the volume of investments in them. In this way, significant growth of our economy and population's standard of living will be achieved. This article presents the experiences of several foreign countries in the development of business entities.

Key words: entrepreneurship, foreign experience, employment, small business, standard of living, products, services, production.

Кириш

Тадбиркорлик фаолияти иқтисодиётни ривожлантириш, аҳоли бандлиги ва даромадларини ошириш ва бу орқали аҳоли турмуш даражасини яхшилашда муҳим омилдир. Тадбиркорлик субъектларини ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш ва уларга кўпроқ имкониятлар яратиш мақсадга мувофиқдир ва бу борада сўнги йилларда Президентимиз кўплаб фармон ва қарорлар қабул қилганларини айтиб ўтиш жоиздир. Жумладан, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 09.06.2022 йилдаги “Тадбиркорлик фаолиятини қўллаб-қувватлаш

давлат жамғармаси фаолиятини янада такомиллаштиришга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги фармонни қабул қилиганликларини келтириб ўтиш мақсадга мувофиқдир[1]. Шунингдек тадбиркорларга кўпроқ қулайликлар яратиш ва оворагарчиликларни бартараф этиш мақсадида кўплаб хизматлар тартиб-қоидалари янада содаллаштирилди. Бунга мисол тариқасида 2021 йил 1 апрелдан бошлаб аҳоли ва тадбиркорлик субъектларининг кредит олиш бўйича аризалари “Оилавий тадбиркорликни ривожлантириш дастурлари ягона электрон платформаси” (www.oilakredit.uz) орқали қабул қилинаётганлигини айтишимиз мумкин. Ушбу амалга оширилаётган ҳаракатларнинг тубида аҳолини тадбиркорликка жалб қилиш тизимини такомиллаштириш, ва тадбиркорликни ривожлантириш бўйича амалга оширилаётган ислохотларни изчил давом эттириш орқали аҳоли турмуш даражасини яхшилаш мақсади ётади.

Мавзуга оид адабиётларнинг таҳлили

Бугунги кунда дунё бўйлаб тадбиркорлик тушунчаси моҳияти, иқтисодийнинг ривожланишидаги ўрни ва аҳамияти ҳақида кўплаб иқтисодчи олимлар турлича ёндашувлар ва тадқиқотлар олиб боришган ва ўз фикр мулоҳазаларини баён этишган. Тадбиркорлик тарихи узоқ ўтмишга бориб тақалсада, тадбиркорлик тушунчаси 18-асрда пайдо бўлган ва кўпинча “мулкдор ибораси билан бир маънода қўлланилган. Ж. Б. Сей, А. Маршалл, В. Зомбрамб, Й. Шумпетер, Ф. Нойтлар тадбиркорлик илмининг асосчилари ҳисобланади[2]. XVIII асрнинг бошида иқтисодий назарияга биринчи бўлиб тадбиркорлик тушунчасини инглиз иқтисодчиси Р. Кантилъон киритган эди[3]. У тадбиркорни фойда олиши чегараланмаган ва баҳоси аниқ товарларни сотиб олади-ю, лекин сотиш баҳоси ноаниқ бўлади, у таваккалчи, таклифни талабга мословчи, деб баҳолайди. Жан Батист Сей тадбиркорни воситачи, ишлаб чиқариш омиллариининг координатори, тажриба ва билим эгаси, деб таърифлайди. Зомбарт эса тадбиркорликдаги таваккалчилик фақат сиёсат, савдодагина бўлмай, бошқа соҳаларга ҳам хос деб, уларни қароқчи ва босқинчилар билан тенглаштиради. Шумпетерни олсак, у тадбиркорликнинг беш муҳим томонини: истеъмолчиларга номаълум янги товарлар ишлаб чиқариши; янги ишлаб чиқариш воситаларини қўллаши ва мавжуд

товарларнинг тижорийлигини таъминлаши; янги товарларни узлаштириши; янги хом ашёларни ишлатиши; тармоқни такомиллаштиришини кўрсатиб беради. Хусусан, А. Смит фикрига кўра, меҳнат тақсимоти бирмунча жадаллашган даврда омма ичидан фикрлаш қобилияти, уддабуронлиги билан фарқланувчи кишилар – илк тадбиркорлар ажралиб чиқа бошлади[4]. Улар жамиятда

бошқаларга қараганда бирмунча фарқланувчи функцияларни бажариб бошладилар. Соддароқ таърифига кўра, “тадбиркорлик” - бу фойда олишга қаратилган ғояни амалга ошириш учун иқтисодий таваккалчиқ ҳаракатидир. Қолаверса, ўзбек таниқли иқтисодчилари С.С.Ғуломов, Абдураманов Қ.Х., М.С.Ходиевларнинг илмий мақолалари ва ўқув қўлланмаларида тадбиркорлик тушунчаси, фаолияти ва унинг ўрни ва ўзига хос жиҳатлари ёритилган[5]. Уларнинг мулоҳазаларига кўра тадбиркорлик муҳити ҳуқуқий, ижтимоий, сиёсий омилларнинг ўзаро боғлиқлиги натижасида шаклланади ва иқтисодиётда муҳим роль ўйнайди.

Тадқиқот методологияси

Илмий мақолани ёритишда тадбиркорликни ривожлантириш бўйича хориж тажрибалари, Ўзбекистон Республикасининг қонунлари, Ўзбекистон Республикаси Президенти фармонлари, иқтисодий, ижтимоий, сиёсий соҳалардаги таниқли олимларнинг илмий асарлари, уларнинг мазмун- моҳияти ўрганилиб, мазкур соҳани ривожлантириш бўйича кўрсаткичлар статистик таҳлил қилинди. Шу билан бирга мавзунини ёритишда илмий техникавий ахборот манбаларидан тадқиқот ҳисоботлари ва интернет маълумотларидан фойдаланиш орқали мамлакатимизда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик фаолиятини янада ривожлантириш ва самарадорлигини ошириш юзасидан ушбу фаолият турини таҳлил қилиш, статистик гуруҳлаш, жараёнларни кузатиш каби усуллардан фойдаланилган ҳолда хулоса ва таклифлар берилган.

Таҳлил ва натижалар

Авваламбор, таъкидлаш лозимки, бугунги кунда иқтисодиёт ривожланиши ва мамлакат тараққиёти тадбиркорлик фаолияти ва кичик бизнесни ривожлантириш истиқболларининг ривожига боғлиқ бўлиб қолмоқда, бу эса ривожланган ва ривожланаётган мамлакатлар ўртасида иқтисодиётни ривожлантириш бўйича кучли рақобат муҳити ҳукмронлигини намоён этмоқда. Сўнгги йилларда Ўзбекистонда тадбиркорликни ривожлантиришга катта эътибор қаратилиб ва бу орқали миллий иқтисодиётни юксалтириш борасида сезиларли даражада ишлар амалга оширилди. Жумладан, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2023 йил 3 февралдаги “Ҳаво ҳарорати кескин совиб кетишининг иқтисодиётга салбий таъсирини камайтириш учун тадбиркорлик субъектларини қўллаб-қувватлаш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-43-сон[6], 2022 йил 30 августдаги “Тадбиркорлар билан 2022 йилдаги “Очиқ мулоқоти”да белгиланган вазифаларни амалга ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-364-сонли қарорлари қабул қилинди[7].

Юқоридаги қарорларнинг тубида албатта тадбиркорлар учун қулайликлар ва уларнинг манфаати ётади. Ваҳоланки, бугунги кунда тадбиркорлик субъектлари солиқ ва статистика ҳисоботлари топширишни, божхона декларацияларини расмийлаштиришни эски усулдаги қоғоз тўлдириш йўли билан эмас, балки бевосита – электрон шаклда амалга ошироқда.

Миллий иқтисодиётни ривожлантириш, аҳоли турмуш даражасини оширишда албатта тадбиркорликнинг ўрни ҳам сезиларли даражада аҳамият касб этади. Қайсики ривожланган мамлакатлар иқтисодиётига қарайдиган бўлсак, уларда тадбиркорлик фаолияти катта аҳамият касб этади. Бунга мисол қилиб Германия, АҚШ, Япония, Буюк Британия, Хитой, Канада, Швецария, Жанубий Корея ва бошқа мамлакатларни келтириш мумкин.

1-жадвал

2022 йилда тадбиркорлар учун энг яхши давлатлар¹³

2022 йилда тадбиркорлар учун энг яхши давлатлар		
Даража	GEM иқтисодиёти	NECI балл
1	БАА	6,8
2	Голландия	6,3
3	Финландия	6,2
4	Норвегия	5,5
5	Швецария	5,7
6	Корея	5,5
7	Қатар	5,5
8	Испания	5,5
9	АҚШ	5,3
10	Германия	5,1

Манба:Муаллиф томонидан интернет маълумотлари асосида яратилган

Юқоридаги жадвалда 2022 йилда тадбиркорлар фаолият олиб боришлари учун энг яхши ва қулай мамлакатлар рўйхати келтирилган. Биринчи учликда БАА, Голландия ва Финландияни кўриш мумкин бу мамлакатларда тадбиркорлик муҳити яхши шаклланган, шунингдек бу ерда тадбиркорлар фаолият бошлаши учун кўплаб имкониятлар мавжуд. Бундан ташқари инновацион ривожланган мамлакатлар Финландия, АҚШ, Жанубий Кореяда ҳам тадбиркорларга кенг имкониятлар яратилган.

Шундай экан тадбиркорлик фаолияти ривожланган мамлакатлар тажрибасини ўрганиш, улардан иқтисодиётимиз равнақи учун керакли андозаларни олиш муболаға бўлмайди деб ўйлаймиз. Биз биламизки Германия ривожланган мамлакатлардан бири бўлиб,

¹³ Муаллиф томонидан интернет маълумотлари асосида яратилган

айниқса иқтисодий ривожланиши билан ажралиб туради. Албатта бу ривожланиш ортида унинг ўқитиш тизими ҳам алоҳида ўрин тутади. Шу ўринда Германиянинг “Келн Бизнес Мактаби”ни айтиб ўтиш жоиздир. Бу Келн шаҳридаги Келн университети Германияда амалий фанлар бўйича энг яхши хусусий университетлардан бири бўлиб, у 1993 йилда соф бизнес мактаби сифатида ташкил этилган бўлиб, кенг кўламли инглиз тилини ўрганиш дастурлари билан ажралиб туради.

Бу университетда иқтисодиётнинг бир қанча йўналишлари шунингдек, тадбиркорлик, бизнес йўналишлари ҳам алоҳида ўқитилади.

2-жадвал

Келн Бизнес Мактаби¹⁴

Келн Бизнес Мактаби	Йўналишлар
	Рақамли маркетинг
	Молиявий менежмент
	Халқаро бизнес
	Тадбиркорлик
	Глобал молия
	Савдо менежменти
	HRM етакчилик
	Стратегик менежмент
	Халқаро туризм

Манба:Муаллиф томонидан интернет маълумотлари асосида яратилган

Юқоридаги жадвалда Келн Бизнес Мактабида ўқувчилар қайси йўналишлар бўйича таҳсил олишлари мумкинлиги келтирилган. Кўриш мумкинки бу мактабда таҳсил олишни истаганлар иқтисоднинг истаган йўналиши яъни, тадбиркорлик, савдо менежменти, халқаро туризм, глобал молия, рақамли маркетинг, HRM етакчилик, халқаро бизнес ва бошқа йўналишлар бўйича ўқишлари мумкин.

Шунингдек Германияда тадбиркорлик билан шуғулланмоқчи бўлган шахсларга бир қанча йўналишлар кўрсатилади ва ўргатилади.(3-жадвал)

Биз юқорида қайси мамлакатларда тадбиркорлик ривожланган ва тадбиркорлар учун қандай имкониятлар мавжудлигини кўриб чиқдик. Шунингдек уларнинг иқтисодиёт йўналиши бўйича, хусусан тадбиркорларни ўқитишга ихтисослаштирилган мактаблари билан танишдик. Шу жараёнда хориж мамлакатларида тадбиркорликни бошлаш учун нималар қилиш керак, уни бошлаш жараёни қандай деган саволларга Германия давлати мисолида юқоридаги жадвалда тўхталиб ўтганмиз. Демак Германияда ўз бизнесни бошламоқчи, ёки тадбиркор

¹⁴ Муаллиф томонидан интернет маълумотлари асосида яратилган

бўлмоқчи бўлган ҳар бир инсон минимал сармоялар қанча бўлиши керак, қандай қилиб бизнесни ўрнатишим мумкин, қайси тузилмани кўриб чиқишим керак, қандай қилиб молиялаштиришим мумкин, менинг бизнесимни ташкил қилиш учун қонуний талаблар қандай, иш ҳақи ва солиққа тортиш талаблари бўйича менга қандай маслаҳат бера оласиз каби саволлар билан танишади ва бу саволларга ўзида етарлича жавоб топгандан сўнг, ўзини тадбиркор сифатида ҳис қилгандагина тадбиркорлик фаолиятини бошлайди ва аксарият инсонлар ушбу соҳада муваффақиятга эришади.

3-жадвал

Германияда бизнес бошлаш жараёни¹⁵

Германияда бизнес юритиш
Қандай қилиб тезда бизнесни ўрнатишим мумкин?
Минимал сармоялар қанча бўлиши керак?
Қандай қилиб молиялаштиришим мумкин?
Менинг бизнесимни ташкил қилиш учун қонуний талаблар қандай?
Қайси тузилмани кўриб чиқишим керак?
Иш ҳақи ва солиққа тортиш талаблари бўйича менга қандай маслаҳат бера оласиз?

Манба:Муаллиф томонидан интернет маълумотлари асосида яратилган

Ушбу жараённи бошқа давлатлар ҳам ўз амалиётларига тадбиқ қилиб кўришлари лозим, ҳамда тадбиркорлик фаолияти бўйича тажриба алмашишлари ижобий натижаларга эришишга олиб келади ва мамлакат равнақига ўз ҳиссасини қўшади.

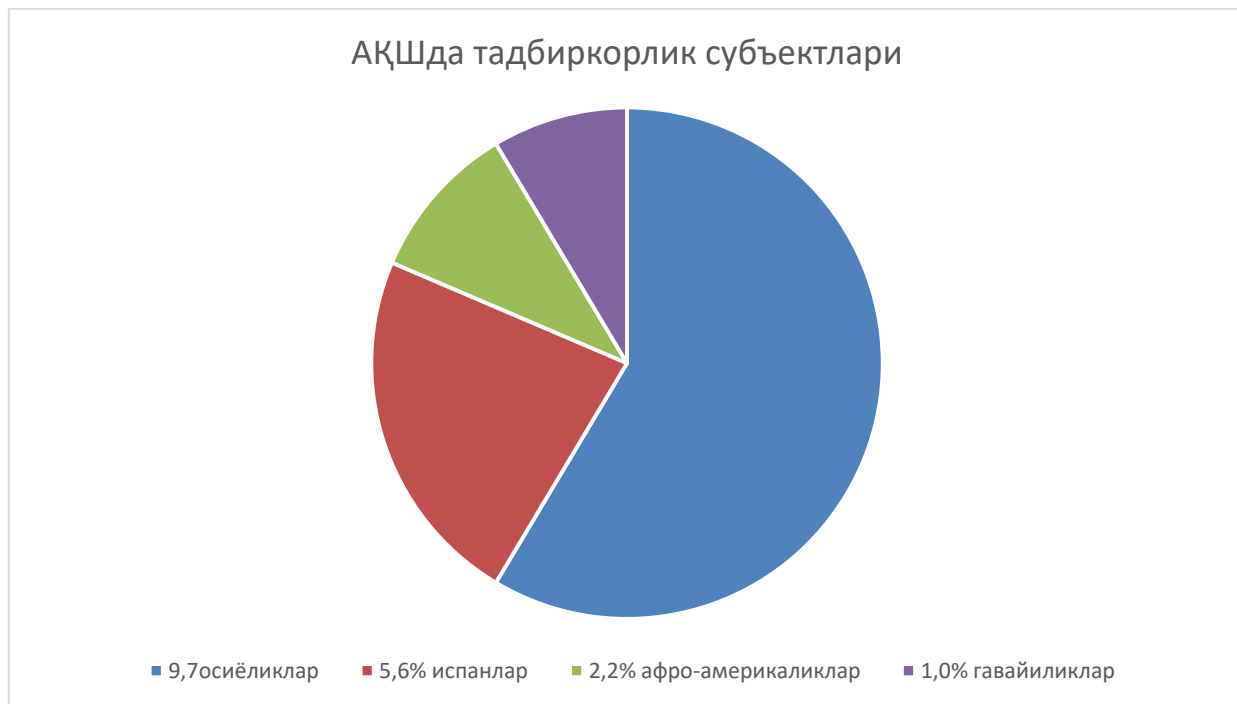
Статистик маълумотларга кўра Германияда бугунги кунда кичик бизнес тадбиркорлик субъектлари 3,5 миллионга яқин. Бу мамлакатдаги барча корхоналарнинг 80 фоизи дегани. Кичик бизнес вакилларининг асосий қисми оилавий тадбиркорлик билан шуғулланади ва уларнинг ҳар бири 1 йилда ўртача 700 минг евро даромад кўради. Германияда тадбиркорликнинг ривожланишининг асосий сабабларидан бири кредит тизимининг тўғри йўлга қўйилганидир. Яъни, мамлакатда кичик бизнесни йўлга қўймоқчи бўлган немис фуқаролари ҳеч қандай муаммоларсиз 20 йил муддатга 50 минг еврогача имтиёзли давлат кредитини олишлари мумкин. Тадбиркор дастлабки 2 йил давомида ушбу кредитдан беминнат

¹⁵Муаллиф томонидан интернет маълумотлари асосида яратилган

фойдаланади. Бу даврда банкдан олинган қарз учун тўлов амалга оширилмайди, кредит фоизлари тўланмайди. Кейинги 8 йилда эса банк кредитлари имтиёзли равишда йилига 4-5 фоиз миқдорида тўлаб борилади. Қарздорлик суммаси 11 йилдан кейин қоплана бошланади. Бундан ташқари, ҳукумат илмий изланишларга оид лойиҳаларни 40 минг еврогача молиялаштиради. Бу ўз навбатида, иқтисодиётда инновацион янгиликлардан кенг кўламда фойдаланиш имконини бермоқда. Бизнес учун яратилган эркинликлар ва имтиёзлар, хориж капитали учун чекловлар йўқлиги чет эллик тадбиркорларнинг Германия иқтисодиётига фаол инвестиция киритишида асосий омилга айланган. Ўз бизнесини ёки тадбиркорлигини бошламоқчи бўлган ҳар бир шахс аввало юқоридаги каби саволлар билан танишиб чиқади ва албатта шундан кейингина тадбиркорликка қўл уради ва кўп ҳолларда фаолияти муваффақиятли ва бардавом бўлади. Яна бир иқтисодиёти, хусусан тадбиркорлик фаолияти равнақ топган мамлакатлардан бири Америка Қўшма Штатларидир. Global Entrepreneurship Monitor маълумотларига кўра, АҚШда 31 миллион тадбиркор бор, бу катталар ишчи кучининг тахминан 16 фоизини ташкил қилади[8]. Шунга қарамай, катталарнинг тахминан 55% ҳаётининг қайсидир босқичида бизнес бошлаган, 26% эса икки ёки ундан ортиқ бизнесни бошлаган. Умуман олганда, Америкада тадбиркорлик ижобий баҳоланади, америкаликларнинг 63 фоизи бу яхши касб танлаш, деб ҳисоблайди. Қўшма Штатларда тадбиркорлик учун машҳур саноат тармоқлари Guidant Financial маълумотларига кўра, АҚШда янги кичик бизнесни кўрадиган бешта энг яхши соҳалар: Озиқ-овқат ва ресторан (12%), Чакана савдо (11%), Бизнес хизматлари (11%), Соғлиқни сақлаш гўзаллиги ва фитнес (9%) ва Уй-жой ва тижорат хизматлари (7%)[9]. Ушбу тармоқлар энг машҳур бўлганлиги сабабли, улар энг рақобатбардошдир. Бироқ, сиз молиявий ёрдам олишингиз ва муваффақиятга эришингиз эҳтимоли кўпроқ, чунки бу соҳаларга талаб юқори. АҚШда яратилган янги иш ўринларининг 65,1 фоизини кичик бизнес ташкил этади ва хусусий секторда ишловчиларнинг 47,1 фоизини банд қилади. АҚШда тадбиркорлик ва кичик бизнесни молиялаштиришнинг бир қанча усуллари бўлиб, кўпинча нақд пулдан (37%) фойдаланишади. Тахминан 13% тадбиркорлар ўз бизнесларини молиялаштириш учун бизнесни бошлаш (ROBS) сифатида ролловерсдан фойдаланганлар. Шундан сўнг тадбиркорлар ўз бизнесини бошлаш учун ё ўз дўстлари ва оила аъзоларига (10%) таянган, гаровсиз кредитлардан (9%) фойдаланган ёки АҚШ Кичик бизнес маъмурияти кредитидан фойдаланган. Тадбиркорлик муваффақиятли бўлганда кўплаб омиллар мавжуд. National Business Capital and Services (NBCS) маълумотларига кўра тадбиркорларнинг тахминан 38 фоизи ўз-ўзини тарбиялаш муваффақиятининг калити эканлигини айтди[10]. Тадбиркорлар ўз

устувор йўналишларига қатъий риоя қилишлари, чалғитадиган нарсалардан қочишлари ва қандай тўсиқларга дуч келишидан қатъий назар, доимо ўз мақсадларига интилишлари керак.

Global Entrepreneurship Monitor маълумотларига кўра, АҚШда 31 миллион тадбиркор ва улар орасида турли хил миллат вакиллари кўриш мумкин[11].

2-расм. АҚШда тадбиркорлик субъектлари

Муаллиф томонидан интернет маълумотлари (<http://www.xabardor.uz>) асосида тузилган¹⁶.

Юқоридаги диаграммадан кўриш мумкинки АҚШда турли миллат вакиллари тадбиркорлик билан шуғулланади ва ўзаро тажриба алмашишади ва бу ўз навбатида уларнинг фаолиятида ижобий натижаларга эришишга туртки бўлади, шунингдек фаолиятлари ривожланиб, кенгайиб боради. Натижада эса мамлакат иқтисодиёти ҳамда аҳоли турмуш даражаси ҳам яхшиланади.

АҚШда тадбиркорлик фаолияти бўйича ўқитишнинг турли хил ёндашувлари мавжуд бўлиб, бу усуллар ҳар доим ўз самарасини бериб келади. Шулардан биттасини мисол қилиб айтадиган бўлсак, турли мамлакатлардан тадбиркорлар жамланиб ўзаро иш тажрибаларини алмашадилар ва қайта ўқитилиб, малакаларини оширадилар ва ўз мамлакатларида янгича ёндашувларни тадбиқ этиб тадбиркорликни ривожлантиришга ҳисса қўшадилар ва бунинг натижасида аҳоли турмуш тарзи ҳам яхшиланади. Мамлакатимизнинг ўн кишилик

¹⁶ Муаллиф томонидан интернет маълумотлари асосида яратилган

гурухдан иборат тадбиркорлари ҳам Вашингтонда 2022 йил 7 сентябрдан 4 октябрга қадар “Халқаро таълим бўйича Америка кенгашлари” (“American Councils”) томонидан АҚШда амалга оширилаётган “Uzbekistan Business Leaders” (UBL) дастури доирасидаги ўқувда иштирок этди. Дастур доирасида иштирокчилар АҚШ компаниялари, нодавлат нотижорат ташкилотлари ва давлат идораларида, Вашингтон, Остин, Техас ва Калифорниянинг Сан-Диего шаҳарларида меҳмонхона бизнеси, ИТ ва инновациялар, инклюзив таълим, кичик ва ўрта корхоналарни қўллаб-қувватлаш, мебел ишлаб чиқариш каби соҳаларда индивидуал амалиётни ўтади ва бу ўз навбатида тадбиркорлик қобилиятини оширади. Шунингдек Германиядаги каби АҚШда ҳам бир неча бизнес мактаблари бор. Шулардан бири “D’Amore-McKim номидаги бизнес мактаби”дир. МБА дастурига ҳар кузда ва баҳорда тахминан 80 нафар талаба ўқишга қабул қилинади ва мактаб “Economist” журнали томонидан 2018 йилда дунёда 83-ўринни эгаллаган. Бу мактабда талабалар бухгалтерия, солиқ, молия, халқаро бизнес, технологик тадбиркорлик ва бошқа йўналишлар бўйича ўқитилади.

4-жадвал

Германия бизнес мактаби¹⁷

Кечки МБА дастурлари
Корпоратив молия
Тадбиркорлик
Таъминот йўналиши бошқаруви
Халқаро бизнес
Инвестициялар
Маркетинг
Корпоратив янгилаш
Ўзаро инвестиция фондини бошқариш
Технологик тадбиркорлик
Соғлиқни сақлаш

Манба: Интернет маълумотлари асосида муаллиф томонидан яратилган

Одатда мактабга ўн беш ёки ундан ортиқ мамлакатдан талабалар киришади. Уларнинг 90 фоизи иш стажига эга, 65 фоизи эса бизнесдан бошқа соҳаларда бакалавр даражасига эга. Ҳар йили талабалар тўртта таклиф қилинган йўналишлардан бирини танлаш учун ариза беришлари мумкин. Ҳар бир дастур анъанавий синф чегараларидан ташқарида бизнесни ўрганиш учун ноёб имкониятни тақдим этади. 2013 йил дастурига Хитой, Россия, Жанубий Америка ва

¹⁷ Муаллиф томонидан интернет маълумотлари асосида яратилган

Эгей минтақаси (Туркия ва Греция) кирган. Илгари талабалар Бразилия, Аргентина ва Ҳиндистонга ҳам саёҳат қилишган. 2013 йилда бизнес мактаб Business Week рейтинги бўйича мамлакатда 25-ўринни, 2014 йилда эса 19-ўринни эгаллади. Шимолий-шарқ, шунингдек, Forbes журнали томонидан “Американинг энг тадбиркор кампуслари”дан бири сифатида 4-ўринни эгаллади. МБА дастури АҚШнинг Financial Times нашри томонидан АҚШнинг топ 50 рейтингига, US News томонидан эса мамлакатда 21-ўринга киритилган. Дастур битирувчилари бутун дунё бўйлаб хусусий ва нодавлат фаолиятнинг барча соҳаларида мартаба олишади. Мактаб битирувчиларнинг барчасини албатта биринчи иш ўринларига эга бўлишларини ва кейинги босқичларда мартаба поғоналарини кўтаришларини таъминлайди. Албатта бундай сайъ-ҳаракатлар натижасида ҳар бир мамлакат иқтисодиёти янада ривожланади.

Хулоса

Мамлакатимизда тадбиркорлик ривожланиши учун етарли даражада қулай имкониятлар, шарт-шароитлар яратилган бўлсада, лекин иқтисодиётда ҳали ҳам унинг улуши дунёнинг ривожланган мамлакатлари даражаси миқдоридан паст бўлиб, бу соҳада ечимини кутаётган ташкилий, иқтисодий, ҳуқуқий ва ижтимоий муаммолар талайгина. Юқоридаги изланишларимиз, яъни тадбиркорликни ривожлантириш бўйича хориж тажрибаларини ўрганиш масаласи тубида албатта миллий иқтисодиётимиз равнақи ва аҳоли турмуш даражаси фаровонлиги ётади. Бугунги кунда мамлакатимизда тадбиркорлик фаолиятини янада ривожлантириш, унинг равнақи ва самарали фаолияти давомийлигини таъминлаб берилиши учун бизнинг назаримизда қуйидаги тавсиявий чора-тадбирларни амалга тадбиқ этиш мақсадга мувофиқдир:

- ҳудудларда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик бўйича махсус ўқитишни ва малака оширишни йўлга қўйиш;
- республика бўйлаб тадбиркорларнинг ўзаро фикр ва иш услубларини алмашиш ва ўргатишни ташкил этиш;
- алоҳида тадбиркорлик ва бизнес мактабларини ташкил этиш;
- тадбиркорлик фаолияти ривожланган мамлакатларга тадбиркорларни малака оширишга юбориш ва бу орқали иқтисодиётни ривожлантириш мақсадга мувофиқдир.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1.Ўзбекистон Республикаси Президентининг 09.06.2022 йилдаги “Тадбиркорлик фаолиятини қўллаб-қувватлаш давлат жамғармаси фаолиятини янада такомиллаштиришга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги фармонни[1].

2.Й. Шумпетер «Иқтисодий ривожланиш назарияси» 1982 й[2].

3.Ричард Кантилон “Иқтисодий назария ҳақида эсдаликлар” 1755 й[3].

4.А.Смит «Халқлар бойликларининг моҳияти ва сабабларини тадқиқ этиш”.1776 й[4].

5.Ходиев Б.Ю., Қосимова М.С., Самадов А.Н. Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик. Ўқув қўлланма. –Т.: ТДИУ, 2010.-256[5].

6.Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Ҳаво ҳарорати кескин совиб кетишининг иқтисодиётга салбий таъсирини камайтириш учун тадбиркорлик субъектларини қўллаб-қувватлаш чора-тадбирлари тўғрисида»ги 3.02.2023 йил ПҚ–43-сонли қарори[6].

7.Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Тадбиркорлар билан 2022 йилдаги “ Очиқ мулоқоти” да белгиланган вазифаларни амалга ошириш чора-тадбирлари тўғрисида” ги 30.08.2022 йил ПҚ-364-сонли қарори[7].

8.Global Entrepreneurship Monitor маълумотлари[8].

9.Guidant Financial маълумотлари[9].

10.National Business Capital and Services (NBCS) маълумотлари[10].

11.Global Entrepreneurship Monitor маълумотлари[11].

12.www.stat.uz - Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Статистика агентлиги

13.www.gov.uz - Ўзбекистон Республикаси Давлат хизматлари агентлиги

14.www.lex.uz – Қонунчилик маълумотлари миллий базаси

15.www.norma.uz – Ахборот ҳуқуқий портали

16.www.minfin.uz - Ўзбекистон Республикаси Иқтисодиёт ва Молия вазирлиги

17.www.xabardor.uz – Янгиликлар базаси